

1. Sammenfatning

1.3 Globaliseringen og dansk økonomi

Globalisering og internationalisering er ikke et nyt fænomen. Handel, investeringer og migration mellem lande har fundet sted i årtusinder. Men det er relativt nyt, at omfanget er blevet så stort.

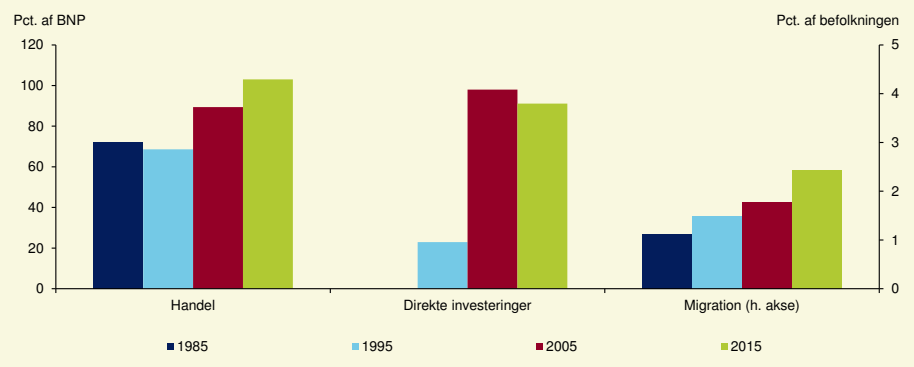
Udviklingen skal blandt andet ses i sammenhæng med de teknologiske fremskridt. Bedre transport- og kommunikationsmuligheder betyder, at varer, tjenester, kapital og arbejdskraft meget nemmere end tidligere kan bevæge sig på tværs af landegrænser. Internettet og elektronisk kommunikation har haft en markant betydning for, at international arbejdsdeling på tværs af landegrænser kan finde sted i så stort omfang, som det er tilfældet i dag.

Den øgede internationalisering skyldes i høj grad også, at der er fjernet barrierer for handel med varer og tjenester. Internationalt samarbejde har medført lavere toldsatser og færre tekniske handelshindringer. Denne udvikling har især været drevet af aftaler i regi af den internationale verdenshandelsorganisation (WTO). Set med danske øjne har det europæiske samarbejde også spillet en væsentlig rolle, ikke mindst med skabelsen af det indre marked i EU i 1993 samt EU-østudvidelsen i 2004.

Dertil kommer, at restriktionerne på kapitalbevægelser på tværs af landegrænser siden 1980'erne er blevet ophævet i de avancerede økonomier og enten fjernet eller reduceret væsentligt i mange nye vækstøkonomier. Det har også haft stor betydning, at de fleste nye vækstøkonomier er overgået til markedsøkonomi, hvor den private ejendomsret respekteres. Denne udvikling betyder blandt andet, at det er blevet nemt og billigt at sende betalinger på tværs af landegrænser. Det har også givet danske virksomheder frihed til at investere i de fleste lande i verden og dermed åbnet for at placere de forskellige dele af produktionen, hvor det samlet set er mest effektivt. Samtidig har udenlandske virksomheder også fået bedre muligheder for at investere i Danmark.

Danmarks tiltagende økonomiske forbundenhed med udlandet ses klart ved, at handlen med andre lande er vokset støt gennem en årrække, *jf. figur 1.1*. Samtidig har især omfanget af investeringer og til dels også migration på tværs af landegrænser taget fart de seneste 20 år.

Figur 1.1
Globaliseringen er intensiveret de senere årtier

Anm.: Handel er opgjort som summen af dansk eksport og import i forhold til Danmarks BNP. Direkte investeringer er opgjort som beholdningen af danske direkte investeringer i udlandet og udlandets direkte investeringer i Danmark i forhold til dansk BNP. Direkte investeringer er en investering i en ejerandel på mere end 10 pct. i et udenlandsk selskab. Der er ikke data tilgængelig for 1985. Migration er opgjort som udvandring og indvandring i de pågældende år mellem Danmark og resten af verden ekskl. de lande hvorfra de fleste flygtninge er kommet.

Kilde: Thomson Reuters, Danmarks Statistik, OECD og egne beregninger.

Danmark har historisk set været i stand til at udnytte de muligheder, som globaliseringen har bragt med sig. Danske virksomheder har været dygtige til at omstille sig til den internationale konkurrence. Samtidig er det danske arbejdsmarked dynamisk, og arbejdsstyrken har løbende tilpasset sig nye vilkår. Det betyder, at det har været muligt at høste gevinsterne fra globaliseringen, uden at omstillingen har sat mærkbare spor. Overordnet set er der således ikke tegn på, at nogle befolkningsgrupper har fået sværere ved at finde arbejde, eller får en lavere løn som følge af konkurrencen fra andre lande.

Globaliseringen og den teknologiske udvikling vil også i fremtiden bringe nye muligheder og udfordringer. Det er vigtigt at sikre løsninger, så Danmark fortsat kan høste gevinsterne af udviklingen på en måde, hvor alle får de bedste muligheder for at drage nytte af omstillingen, også i fremtiden.

Klare gevinster ved globalisering

Det er vanskeligt at sætte tal på den samlede effekt af globalisering, som påvirker en lang række økonomiske strukturer. Der er imidlertid ingen tvivl om, at gevinsterne for dansk økonomi er positive og betydelige.

Globalisering hænger samtidig tæt sammen med den teknologiske udvikling, som har fremmet produktiviteten helt generelt. Det kommer fx til udtryk ved automatisering i industrien og lavere transportomkostninger. De teknologiske fremskridt og globaliseringen har fundet sted samtidig, og det er vanskeligt at adskille effekterne fra hinanden.

Nedenfor gennemgås nogle af kanaler, hvorigennem globaliseringen påvirker dansk økonomi.

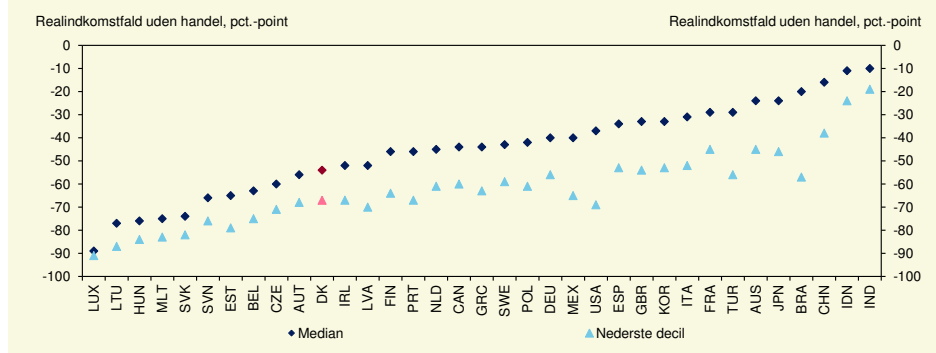
Gevinster for alle husholdninger i form af større udvalg og billigere varer

Globaliseringen medfører en indkomstgevinst for husholdningerne, og gevinsten er bredt fordelt i samfundet. Gevinsten opstår blandt andet som følge af lavere priser. De mest produktive virksomheder kan producere og sælge varer til den laveste pris, og samhandlen giver borgere i andre lande adgang til disse varer. Samhandlen øger samtidig konkurrencen på markederne, fordi det ikke kun er indenlandske aktører, der tager del i markedet.

For eksempel viser et nyligt studie, at realindkomsten ville være markant lavere, hvis lande ikke handlede sammen, jf. figur 1.2. Effekten er størst for familier med en relativt lav indkomst.

For Danmark indikerer studiet således, at medianindkomstgruppen ville opleve et fald på 54 pct. uden samhandel, mens indkomstabt estimeres til 67 pct. for den tiendedel af befolkningen, der har de laveste indkomster. Forskellen skyldes blandt andet, at familier med lav indkomst bruger en højere andel af indkomsten på internationalt handlede varer, hvorimod familier med høj indkomst bruger en relativt større andel på serviceydelser, som i mindre omfang handles på tværs af landegrænser.

Figur 1.2
Handel kommer forbrugere i alle lande og indkomstgrupper til gode

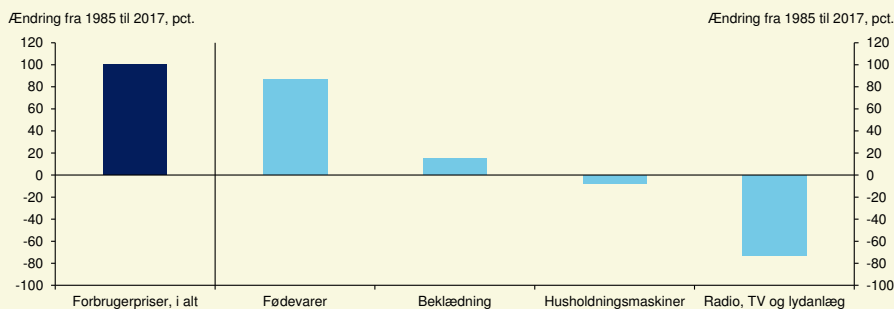

Kilde: Fajgelbaum og Kandhelwal (2016), *Measuring the Unequal Gains from Trade*, Quarterly Journal of Economics via *OECD Economic Outlook* 101, juni 2017.

Opgørelsen viser også, at forbrugerne i alle lande vinder på samhandel. Set på tværs af lande er gevinsterne ved handel typisk større for små åbne økonomier, som den danske, i kraft af overgangen fra et lille, indenlandsk marked til et globalt marked.

I Danmark er prisen på handlede varer som fx husholdningsapparater og elektronik faldet siden midten af 1980'erne. I samme periode er forbrugerpriserne generelt fordoblet, jf. figur 1.3.

Figur 1.3
Typisk importerede varer er faldet i pris

Anm.: Husholdningsmaskiner er bl.a. opvaskemaskiner, støvsugere, kaffemaskiner, mindre elektriske køkkenmaskiner mv. Der er databrud i 2000-2001. Varekategorien Radio, TV og lydanlæg er for 2001 blot Radio og TV-apparater. PC'er og mobiltelefoner som er andre varettyper, der har oplevet store relative prisfald, indgår ikke.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Beklædning er et andet eksempel på, hvordan lavere priser gennem handel øger husholdningernes forbrugsmuligheder. Hvis priserne på beklædningsgenstande havde udviklet sig som forbrugerpriserne generelt siden starten af 2000'erne, havde husholdningernes forbrugsmuligheder været omtrent 1,5 pct. lavere (under forudsætning af en konstant forbrugsandel).

Foruden lavere priser har forbrugere samtidig opnået et markant bredere og mere forskelligartet udvalg af varer og tjenester. For Danmark har den øgede integration med omverdenen således betydet, at hvor der i 1999 blev importeret 54.325 forskellige varer fra hele verden, blev der i 2008 importeret 74.268 forskellige varer.¹

Globaliseringen øger produktiviteten

En del af de lavere priser for forbrugerne afspejler gevinster ved globaliseringen som følge af, at også danske virksomheders produktivitet øges. Over tid følger lønnen samtidig produktivtetsudviklingen, og højere produktivitet har historisk set været hoveddrivkraften bag velstandsfremgang i Danmark og andre lande.

Under en række beregningstekniske antagelser kan det anslås, at den produktivtetsgevinst, der alene skyldes stigningen i handlen med udlandet, har løftet BNP med omtrent 8 pct. eller 29.000 kr. pr. indbygger siden 1985, jf. tabel 1.1. Det betyder, at en ikke ubetydelig del af velstandsfremgangen siden midten af 80'erne kommer fra stigende produktivitet drevet af øget samhandel.

¹ Mohler, L. og M. Seitz, *The gains from variety in the European Union*, Review of World Economics, 2012.

Tabel 1.1
BNP-effekter som følge af øget handel siden midten af 80'erne

	Effekt, pct.
Skønnet effekt på BNP-niveau fra øget samhandel, 2016	8
Skønnet årligt vækstbidrag til BNP-væksten fra øget samhandel (pct.-point)	0,2
Gns. årlig BNP-vækst, 1990-2016	1,7

Anm.: Beregningen tager udgangspunkt i en multiplikator for handelsintensiteten (den samlede import og eksport i forhold til BNP) i forhold til produktiviteten på 0,25. Elasticiteten er nogenlunde tilsvarende, hvad der i øvrigt kan findes i litteraturen og er også lagt til grund for beregningen i analysen af effekten af det indre marked (*Det indre markeds økonomiske betydning for Danmark*, Højbjerg Brauer Schultz, 2017). OECD, *Economic Outlook*, 2016, bruger indirekte en elasticitet på ca. 0,23 i en beregning, der viser, at hvis væksten i handelsintensiteten øges til gennemsnittet fra 1986-2007, vil det øge produktivitetsvæksten med 0,18 pct.-point, jf. også figur 1.14. Et andet nyere studie, Pak H. Mo, *Trade intensity, net export and economic growth*, Review of Development Economics, 2010, finder en elasticitet på 0,29.

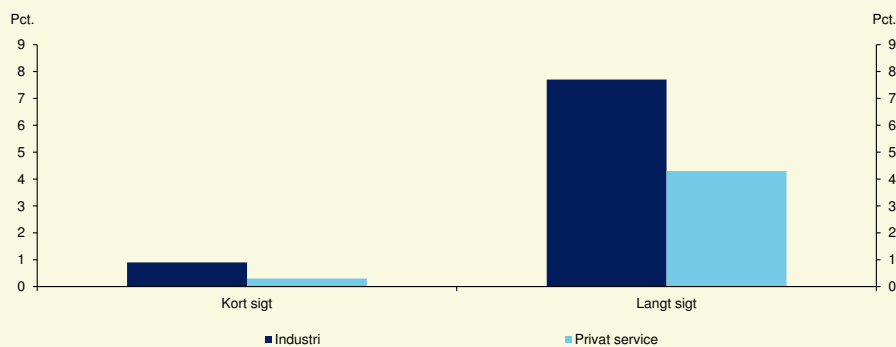
Kilde: Højbjerg Brauer Schultz, *Det indre markeds økonomiske betydning for Danmark*, 2017, og egne beregninger.

Produktivitetsgevinsterne som følge af globaliseringen opstår blandt andet, fordi eksportørerne kan producere til et globalt marked. Ved at producere i større mængder kan virksomheder typisk opnå stordriftsfordele. Endnu vigtigere er det formentlig, at øget konkurrence medvirker til, at virksomhederne løbende må blive mere effektive.

Produktiviteten øges også gennem en mere effektiv, international arbejdsdeling, idet landene specialiserer sig i de områder, hvor de har komparative fordele. Det kommer blandt andet til udtryk ved, at produktionen er blevet mere opdelt, og at udenrigshandlen i højere grad udgøres af halvfabrikata.

Virksomheder, der eksporterer, er samlet set mere produktive end virksomheder, der ikke eksporterer, jf. figur 1.4. Det skyldes blandt andet de erfaringer, man opnår som eksportør, og kravene i den internationale konkurrence. For Danmark gælder det særligt for industrivirksomheder, men der er også væsentlige gevinster for servicevirksomheder.

Figur 1.4
Eksport gør virksomheder mere produktive

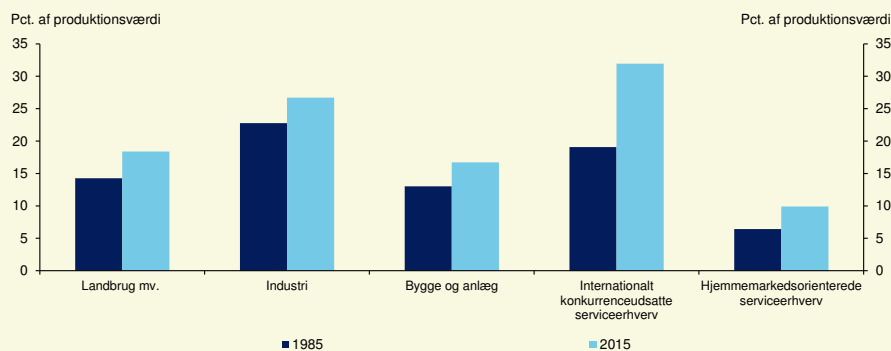
Anm.: Figuren viser effekten af ”learning-by-exporting”. I estimationen tages der højde for selektion (dvs. de mest produktive virksomheder, er dem, som formår at eksportere) ved, at virksomhedernes forventede produktivitetsniveau antages at afhænge af det tidligere produktivitetsniveau og om virksomhederne eksporterer eller ej. Virksomhedernes fremtidige produktivitetsniveau kan således påvirkes af deres eksportstatus, samtidig med der kontrolleres for deres nuværende produktivitetsniveau.

Kilde: *Økonomisk analyse: Produktivitet og konkurrence*, Finansministeriet, januar 2016.

Aktiv deltagelse i globale værdikæder kan være en vigtig forudsætning for konkurrencedygtige, eksporterende virksomheder. Det betyder, at virksomheder alene bidrager med den del af produktionen, som de gør bedst, og importerer input, som udenlandske virksomheder kan producere mere effektivt.

Virksomhederne importerer i stigende grad input til produktionen af varer og tjenester, *jf. figur 1.5*. Andelen er især høj i industrien og internationalt konkurrenceudsatte serviceerhverv, som desuden er kendetegnet ved høj produktivitet. Omvendt er andelen af importerede input lavere i blandt andet de hjemmemarkedsorienterede serviceerhverv, der er kendetegnet ved en lav produktivitet.

Figur 1.5
Importerede input udgør en større andel i produktionen

Anm.: Opdelingen på internationalt konkurrenceudsatte og hjemmemarkedsorienterede serviceerhverv følger Produktivitetskommissionen opdeling.

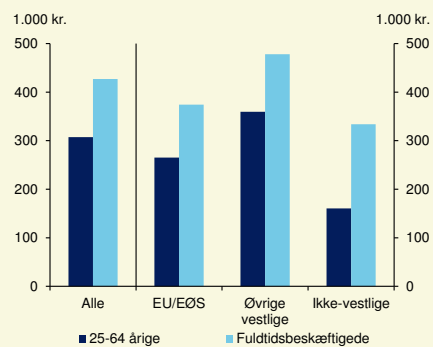
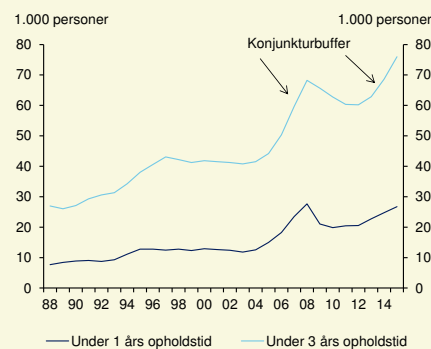
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

International arbejdskraft gavner økonomien

Globaliseringen giver danske borgere muligheder for at opnå erfaringer og dygtiggøre sig i udlandet. Samtidig får danske virksomheder adgang til arbejdskraft fra udlandet – lige fra sæsonarbejdere til specialister.

Tilgang af udenlandsk arbejdskraft bidrager med ny viden og øger arbejdsstyrken. Som påpeget af Produktivitetskommissionen har adgangen til højt specialiseret udenlandsk arbejdskraft øget virksomhedernes produktivitet. Endvidere kan udenlandsk arbejdskraft medvirke til at åbne nye markeder for virksomhederne.

Vandrende arbejdskraft i Danmark kommer typisk fra andre vestlige lande, især resten af EU. Fuldtidsbeskæftigede vestlige indvandrere fra EU-landene havde i 2015 en gennemsnitlig årlig indkomst på knap 400.000 kr., hvilket er lidt lavere end gennemsnittet for alle fuldtidsbeskæftigede i Danmark, jf. figur 1.6. For fuldtidsbeskæftigede fra andre vestlige lande var den gennemsnitlige indkomst derimod lidt højere, hvilket indikerer, at der i høj grad er tale om specialiseret arbejdskraft.

Figur 1.6**Gennemsnitlig indkomst i 2015 efter herkomst****Figur 1.7****Udenlandsk arbejdskraft kan afbøde kapacitetspres**

Anm.: Det anvendte indkomstbegreb i figur 1.6 er grundlaget for arbejdsmarkedsbidrag. I figur 1.7 indeholder ”under 3 års opholdstid” alle personer med mindre end tre års ophold, dvs. ”Under 1 års opholdstid” også er inkluderet i denne gruppe. Der tages ikke højde for eventuelle kortere ophold i udlandet – eller i Danmark – inden for et kalenderår. Indvandrere omfatter alle personer uanset oprindelsesland, herunder danskere, der vender tilbage til Danmark.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

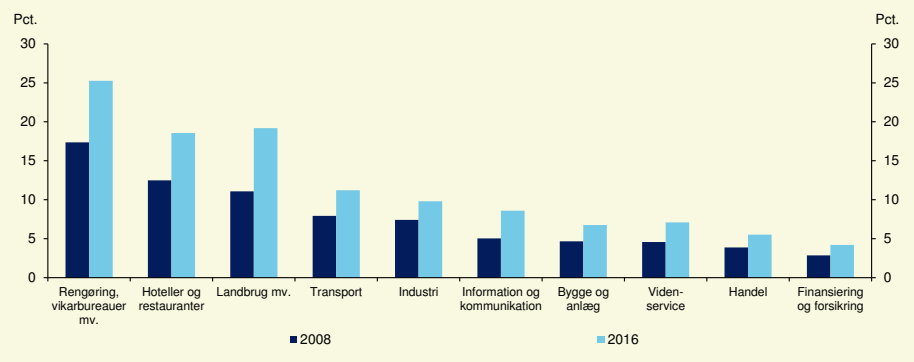
Indvandring fra ikke-vestlige lande er i højere grad af humanitær karakter. De pågældende har i gennemsnit en svagere tilknytning til arbejdsmarkedet og en lavere indkomst for dem, der er i beskæftigelse. De arbejdstagere fra ikke-vestlige lande, der imidlertid finder fuldtidsbeskæftigelse, har en gennemsnitlig årlig indkomst, som er forholdsvis tæt på indkomsten for fuldtidsbeskæftigede fra EU.

Adgangen til udenlandsk arbejdskraft kan bidrage til at tage presset af arbejdsmarkedet i konjunkturoppgangsperioder. I årene op til overophedningen af dansk økonomi steg antallet af beskæftigede nyindvandrede betydeligt, *jf. figur 1.7*. I de senere år, hvor der har været god fremgang på arbejdsmarkedet, er antallet af nyindvandrede beskæftigede begyndt at tage til igen.

I en situation, hvor efterspørgslen efter arbejdskraft stiger, og der ikke er ledige ressourcer, vil vandrende arbejdskraft på kort sigt være den primære arbejdskraftreserve, hvis efterspørgslen skal imødekommes. Såfremt arbejdsudbuddet ikke øges, hverken gennem reformer eller udenlandsk arbejdskraft, er der risiko for et uholdbart pres på arbejdsmarkedet, hvilket kan føre til en svækket konkurrenceevne og en hårdere konjunkturedgang.

Andelen af udenlandsk arbejdskraft i den samlede beskæftigelse er generelt steget på tværs af brancher siden 2008. Det varierer imidlertid betydeligt fra branche til branche, *jf. figur 1.8*. Særligt rengøringsbranchen, hoteller og restauranter samt landbruget har mange udlændinge ansat.

Figur 1.8
Andel af udenlandsk arbejdskraft er stigende på tværs af brancher

Anm.: Udenlandsk arbejdskraft er opgjort ekskl. lønmodtagere i registeret for udenlandske tjenesteydere (RUT). Registeret indeholder virksomheder, der udfører midlertidigt arbejde. Udenlandske tjenesteydere dækker over udstationerede medarbejdere eller selvstændigt erhvervsdrivende. Andelen er opgjort i forhold til den samlede beskæftigelse (inkl. orlov) i de enkelte brancher. Branchen ”Rengøring, vikarbureauer mv.” indeholder blandt andet rejsebureauer, udlejning og anden operationel service.

Kilde: Jobindsats, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Danmark er godt rustet til at få gavn af globaliseringen

Globaliseringen har været med til at skabe betydelige ændringer i økonomien de seneste årtier. Ikke kun i Danmark, men i hele verden. Ændringerne har gavnnet såvel forbrugere som virksomheder i flere lande, men ikke alle lande har kunnet håndtere omstillingerne lige smidigt. Der er tegn på, at globaliseringen kan have medført tilpasningsvanskeligheder eller indkomstforydninger i visse lande, *jf. boks 1.1*.

Hvis en avanceret økonomi skal høste gevinsterne af globaliseringen og undgå store omstillingsomkostninger, er det blandt andet vigtigt med konkurrencedygtige rammevilkår samt en arbejdsstyrke og et erhvervsliv, der er omstillingsparat.

Konkurrencedygtige rammevilkår handler blandt andet om en velkvalificeret arbejdsstyrke og gode erhvervsmæssige rammebetingelser, herunder enkel og gennemskuelig regulering, god infrastruktur og gode finansierings- og skattevilkår samt andre forhold, der gør det attraktivt at arbejde, investere og drive virksomhed.

Dansk økonomi er kendetegnet ved en relativ høj konkurrencekraft. Det skal ses i lyset af, at der løbende er taget en række initiativer, som styrker rammevilkårene, herunder reformer på arbejdsmarkedet og skatteområdet samt investeringer i uddannelse og forskning.

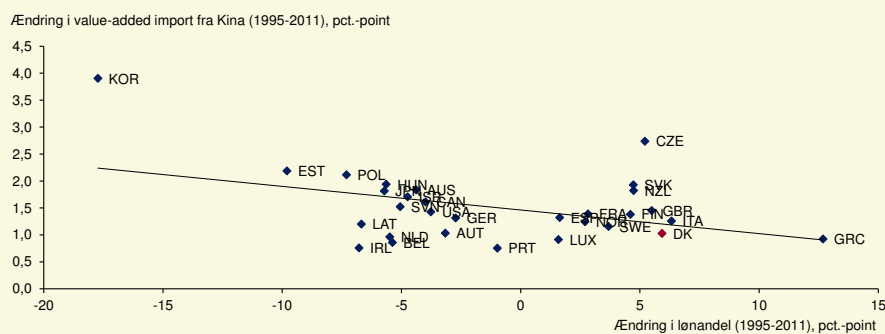
Høj omstillingsparathed betyder, at økonomien relativt hurtigt får gavn af nye teknologier, ny viden og udviklingen i den globale efterspørgsel. Omstillingsparathed omfatter en arbejdsstyrke, der søger mod brancher, hvor der opstår nye job og opkvalificerer sig, når der er behov for nye kompetencer.

Boks 1.1**Globaliseringen har medført tilpasningsvanskeligheder i nogle avancerede økonomier**

De nye vækstøkonomier har i de seneste årtier vundet markedsandele inden for mange fremstillingssektorer, blandt andet i kraft af lave løn niveauer. Denne udvikling har i nogen grad været drevet af udflytning af produktionen fra virksomheder med oprindelse i de avancerede økonomier.

Sammen med den teknologiske udvikling har globaliseringen været med til at forstærke en tendens til et fald i beskæftigelsen i fremstillingssektoren i de avancerede økonomier. Det har medført tilpasningsbehov i visse lande og regioner, der har været afhængige af disse produktionerhverv. OECD har fx bemærket, at stigende import fra Kina i nogle lande har været med til at lægge pres på arbejdsmarkedet og reducere lønandelen (den andel af den samlede produktion der går til aflønning af arbejdskraften), *jf. figur a*. For nogle lande, især Korea, har denne indkomstforskydning været meget udtalt. Derimod tyder det ikke på at have været tilfældet for Danmark, hvor stigningen i importen fra Kina har været moderat, og lønandelen er steget. Samtidig peger studier for USA på, at arbejdsløsheden i visse regioner er blevet påvirket i mere end et årti efter, at import fra Kina blev mulig. Der er dog ikke tale om en stærk sammenhæng, og udviklingen kan også afspejle andre faktorer end øget international konkurrence, herunder faldende regional mobilitet samt den teknologiske udvikling.

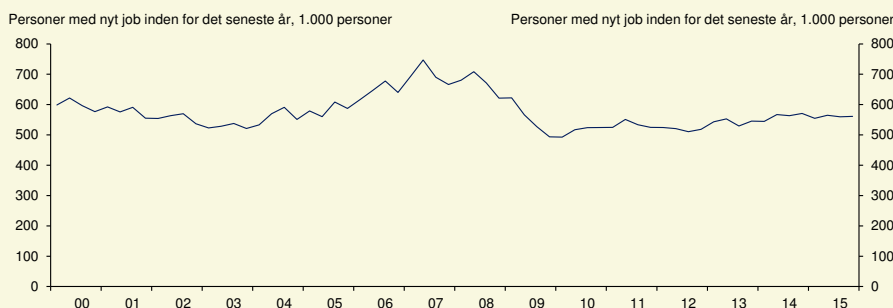
Konkurrencen fra de nye vækstøkonomier har også været en faktor, der bidrog til at forværre ubalancerne i de sydeuropæiske eurolande under finanskrisen. Således har blandt andet IMF bemærket, at konkurrencen fra de østasiatiske vækstøkonomier særligt har påvirket disse landes traditionelle eksporterhverv, mens det modsat ikke nød godt af øget kinesisk import i større omfang. Overordnet set har udfordringerne i disse lande i kølvandet på den finansielle krise dog i højere grad baggrund i manglende eller utilstrækkelige reformer, problemer i den finansielle sektor og høj offentlig gæld.

Figur a**Tendens til faldende lønandel med stigende import fra Kina**

Kilde: OECD, *Economic Outlook*, juni 2017 og *External Imbalances in the Euro Area*, IMF Working Paper 236, 2012 samt David H. Autor, m.fl., *The China Shock: Learning from Labor-Market Adjustment to Large Changes in Trade*, Annual Review of Economics, 2016.

Danmark er kendetegnet ved fleksible arbejds- og produktmarkeder, hvilket betyder, at ledige ressourcer relativt hurtigt har fundet ny anvendelse. Flexibiliteten på arbejdsmarkedet gør, at virksomhederne kan tilpasse beskæftigelsen til behovet ved at ansætte flere, når efterspørgslen stiger, og omvendt afskedige i nedgangsperioder. Det betyder også, at der er en høj jobomsætning på det danske arbejdsmarked, *jf. figur 1.9*. Dynamikken er medvirkende til, at både virksomheder og arbejdstagere kan imødegå ændringer i efterspørgslen effektivt, og at arbejdstagere, der mister deres arbejde, relativt hurtigt finder ny beskæftigelse sammenlignet med mange andre lande.

Figur 1.9
Jobomsætningen er relativt høj i Danmark

Anm.: Den samlede beskæftigelse var i 2016 på knap 2,9 mio. personer (inkl. orlovs personer). Det svarer i runde tal til, at ca. 20 pct. af den samlede beskæftigelse finder et nyt job inden for et år.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

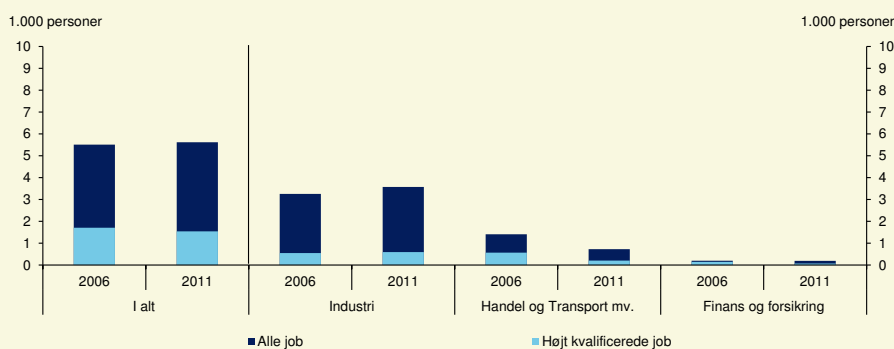
Foruden fleksible regler for ansættelse og afskedigelse understøttes jobomsætningen af en aktiv arbejdsmarkedspolitik, der fremmer løbende opkvalificering og efteruddannelse. Hertil kommer en relativt høj indkomstsikring under ledighed, som også fremmer fleksible ansættelses- og afskedigelsesforhold. Det kommer blandt andet til udtryk ved en lav langtidsledighed i et internationalt perspektiv.

Selv om Danmark som helhed har høstet en række gevinster ved globaliseringen, og omstillingerne af dansk økonomi set under ét er sket uden store gnidninger, kan der være omkostninger for danske lønmodtagere, der fx oplever at miste deres job i forbindelse med, at arbejdspladser flytter ud af landet. I mange tilfælde vil vedkommende hurtigt kunne finde et nyt job, men der kan også være mennesker, hvor ledighed risikerer at bide sig fast, og hvor der er brug for at flytte langt efter et nyt job – både geografisk og fagligt.

Der har løbende været virksomheder, som har flyttet produktionen til udlandet med nedlæggelse af arbejdspladser i Danmark til følge. De fleste af udflytningerne omfatter job i industrien, *jf. figur 1.10*. Andelen af udflyttede industrijob udgjorde i perioden 2009-2011 imidlertid kun 3 pct. af den samlede beskæftigelse i branchen. Der er således tale om en behersket udvikling, der skal ses i lyset af, at beskæftigelsen i de enkelte virksomheder ofte påvirkes mere af andre forhold, fx skift i efterspørgslen eller konkurrencen samt ny teknologi, end af

outsourcing. Det er også centralt, at der løbende skabes nye job, herunder som følge af udenlandske virksomheders investeringer i Danmark samt øget efterspørgsel muliggjort af den velstandsfrøgang, som handel og ny teknologi fører med sig.

Figur 1.10
Outsourcing har primært omfattet job i industrien

Anm.: Data er for hhv. 2001-2006 og 2009-2011 på baggrund af en spørgeskemaundersøgelse. Der er taget et gennemsnit for de seks år i den tidlige undersøgelse og et gennemsnit for tre år for den sene. Antallet er dermed et årligt gennemsnit i perioderne 2001-2006 og 2009-2011. I 2001-2006 var information og kommunikation ikke opgjort separat, derfor falder de ind under "Øvrige". Kun virksomheder med mere end 50 ansatte deltog i undersøgelsen. "Højt kvalificerede job" er job, som omfatter specialistfunktioner, fx akademiske job, chefstillinger og tekniske job. Disse kræver normalt videregående uddannelse.

Kilde: Danmarks Statistik.

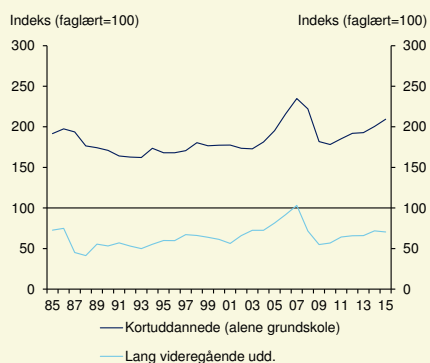
Der er imidlertid en tendens til, at tabene ved globaliseringen kan være mere koncentrerede, mens gevinsterne er mere spredt ud, blandt andet fordi de kommer til udtryk gennem lavere priser, højere produktivitet mv. Samlet set er gevinsterne dog større end tabene.

Hvis globalisering havde permanente effekter på det danske arbejdsmarked, ville det formentlig give sig udslag i, at personer med kort eller ingen uddannelse i stigende grad stod uden arbejde, eller at deres indkomst faldt relativt til andre grupper. Det er der imidlertid ikke tegn på.

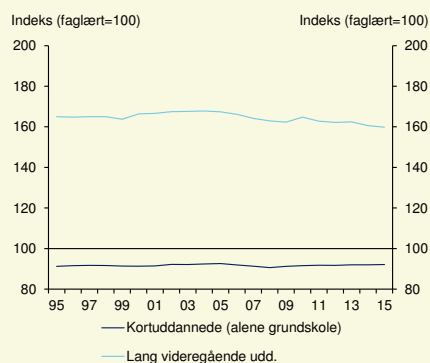
På tværs af uddannelsesniveauer er den relative ledighedsgrad omtrent konstant gennem de seneste årtier, *jf. figur 1.11*. Der er med andre ord ikke i udtalt grad tegn på, at kortuddannede oplever stigende ledighed i takt med, at dansk økonomi bliver stadig mere globaliseret.

Fra starten af 1980'erne til 2015 er ledighedsprocenten for ufaglærte faldet med ca. 2 pct.-point, mens den kun er faldet lidt for personer med videregående uddannelse. Tilsvarende er der heller ikke tegn på, at forskellen mellem den løn, som henholdsvis langt- og kortuddannede tjener, er vokset, *jf. figur 1.12*. Denne udvikling skal også ses på baggrund af et stigende uddannelsesniveau, herunder en stigning i antallet af højtuddannede personer relativt til antallet af personer med kortere uddannelser.

Figur 1.11
Kortuddannede oplever ikke stigende merledighed...

Figur 1.12
... og der er heller ikke tegn på stigende lønforskelle

Anm.: Figur 1.11 viser ledighedsprocenter for udvalgte uddannelsesniveauer målt i forhold til ledighedsniveauet for en faglært. Ledigheden er opgjort på den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik (bruttoledigheden, dvs. inkl. aktiverede). Figur 1.12 viser gennemsnitlig årlig lønindkomst for udvalgte uddannelsesniveauer.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Risikoen er mindre, ikke mere globalisering

Samlet set har Danmark og danske borgere vundet stort på globaliseringen og er også godt rustet til at gøre det fremover. Men de fremtidige muligheder og udfordringer vil ikke nødvendigvis indebære de samme forandringer som set tidligere.

Derfor har regeringen nedsat et Disruptionråd. Rådet skal se på, hvordan Danmark bedst rustet sig til at håndtere de fremtidige omstillingsbehov, så det er muligt at indfri ambitionerne om, at:

- Danmark skal fortsat være et af verdens rigeste lande
- Alle skal gøres til fremtidens vindere

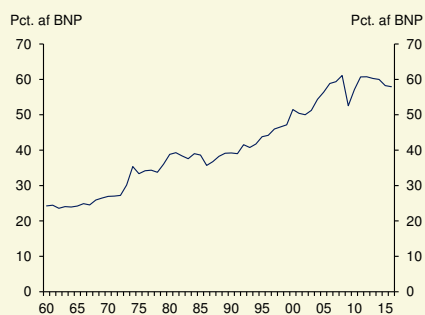
Det er vanskeligt at forudsæ tempoet i den fremtidige omstilling. Umiddelbart er der tegn på, at den teknologiske udvikling fortsat kan indebære væsentlige ændringer. I modsat retning trækker, at tempoet i globaliseringen (opgjort ved væksten i verdenshandlen) synes at være gået ned de seneste år, *jf. figur 1.13*.

Den relativt svage udvikling i verdenshandlen kan delvis tilskrives konjunkturmæssige forhold, blandt andet svag vækst i de avancerede økonomier og navnlig EU-landene, som er kendetegnet ved at være relativt mere åbne, *jf. også Økonomisk Redegørelse, december 2016*. Men udviklingen skal også ses i lyset af, at nye frihandelsaftaler ikke længere indgås med samme høje frekvens som i de foregående årtier. Samtidig har antallet af handels-hæmmende initiativer været stigende. Storbritanniens udtræden af EU vil formentlig også have en negativ påvirkning på den internationale handel. Det vil især skade Storbritanniens økonomi, men det vil også påvirke EU-landene.

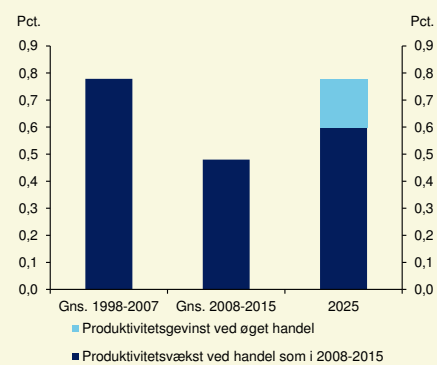
Beregninger fra OECD viser, at hvis verdenshandlen set i forhold til BNP frem mod 2025 øges i samme takt som i perioden 1986-2007, vil den årlige produktivitetsvækst blive forøget med 0,2 pct.-point sammenholdt med et forløb, hvor verdenshandlen vokser i samme takt som globalt BNP, jf. figur 1.14.

OECD har ikke lavet beregninger for enkelte medlemslande, men der er grund til at tro, at effekterne vil være betydelige – også i Danmark. Produktiviteten i Danmark er vokset med ca. 1 pct. i gennemsnit om året i perioden 1995-2016. Der er således tale om en betydelig produktivitetsgevinst ved fortsat globalisering.

Figur 1.13
Væksten i verdenshandlen er aftaget

Figur 1.14
Øget vækst i verdenshandel kan øge produktiviteten i OECD-landene

Anm.: Tal for 2016 i figur 1.13 er baseret på skøn fra IMF.

Kilde: Verdensbanken, IMF, *World Economic Outlook*, Spring 2017 og *OECD Economic Outlook*, november 2016.